

Motion till riksdagen 2012/13:K368

av **Thoralf Alfsson och Jonas Åkerlund (SD)**

Svenska medborgare misstänkta för samröre med Stasi

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att agera för att uppgifter från det s.k. Rosenholzkartoteket rörande svenska medborgare överlämnas från USA till Tyskland.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att kontrollera med den tyska myndigheten BStU om någon information angående svenska medborgare överlämnats från USA till Tyskland rörande Rosenholzkartoteket sedan år 2000.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att återuppta de tidigare utredningarna angående svenska medborgare som misstänkts för samröre med Stasi sedan nya dokument återskapats vid de tyska Stasiarkiven vid BStU.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör ta ett initiativ för att snarast begära ut material över de svenska medborgare som verkat som Stasimedarbetare enligt den tyska myndigheten BStU.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att de svenska Stasidokumenterna ska göras tillgängliga för forskning utan några särskilda förbehåll och enligt samma principer som vid de tyska Stasiarkiven hos BStU.

Motivering

Sverige har fortfarande inte tvättat sin byk när det gäller de svenskar som arbetade för den östtyska säkerhetstjänsten Stasi. Den svenska säkerhetstjänsten har ännu drygt 20 år efter murens fall och upplösningen av Östtyskland väldigt svårt att lämna ut trovärdiga uppgifter om dessa förhållanden. Att ett stort antal svenskar jobbade som spioner för Östtyskland betvivlar ingen men

Fel! Okänt namn på

hur många dessa var är fortfarande höljt i dunkel och detta med den svenska säkerhetspolisens goda minne.

I regeringens skrivelse 2011/12:67 Uppgifter hos Säkerhetspolisen om misstänkt samröre med Stasi framkommer följande uppgifter.

Stasis verksamhet, som upphörde i samband med Östtysklands upplösning, innebar bl.a. att mycket stora mängder information, inte minst om enskilda individer, samlades in och arkiverades. Trots att avsevärda mängder dokument förstördes i samband med Berlinmurens fall finns det fortfarande stora dokumentmängder bevarade. De bevarade och rekonstruerade arkiven från Stasis verksamhet förvaltas numera av den tyska myndigheten Der Bundesbeauftragte für die Unterlagen des Staatssicherheitsdienstes der ehemaligen Deutschen Demokratischen Republik (BStU).

Stasiarkivet är ett av de största arkiven i Tyskland med ca 111 hyllkilometer dokument, ca 1,7 miljoner foton m.m. Dessutom finns det ca 15 000 säckar med rester av dokument som strimlades i dokumentförstörare vid Östtysklands sammanbrott, men som nu successivt rekonstrueras. I arkivet finns både uppgifter som rör interna förhållanden i Östtyskland och uppgifter från utrikesspionaget HV A.

Vid tiden för Östtysklands upphörande lyckades den amerikanska underrättelsetjänsten CIA komma över mikrofilmade kartotekskort från HV A. Dessa mikrofilmer går inte sällan under benämningarna Rosenholzakterna eller Rosenholz-kartoteket.

USA började år 1999 lämna kopior av mikrofilmerna rörande tyska medborgare till Tyskland. Fram till mars 2003 hade BStU fått 381 cd-romskivor. Dessa delar av Rosenholz-kartoteket ingår i BStU:s arkiv. Sverige har år 2000 genom Svenska ambassaden i Berlin lämnat sitt samtycke till att uppgifter i Rosenholz-kartoteket som rör svenskar får lämnas från USA till Tyskland. Huruvida så skett är emellertid oklart.

Enligt samma skrivelse beskrivs svenska säkerhetstjänstens arbete kortfattat på följande sätt.

Säkerhetspolisen kunde år 2001 konstatera att det fanns 57 personer i Sverige för vilka det fanns indikationer på att de på något sätt hade verkat för östtysk underrättelsetjänst. Av dessa hade ca en fjärdedel varit föremål för förundersökning. Dessa utredningar hade lett fram till att två personer år 1971 hade dömts för förberedelse till spioneri till fängelse. Övriga förundersökningar lades ner med anledning av att brott inte kunde styrkas eller att handlingen inte var brottslig. Av de 57 personer för vilka det funnits indikationer på misstänkt samröre med Stasi har Säkerhetspolisen, med undantag för avlidna och personer som flyttat utomlands, varit i kontakt med samtliga utom två personer. I knappt tio fall hade de misstänkta personerna medgivit att de medvetet utfört uppdrag för Stasi. Ungefär lika många personer medgav att de hade varit i kontakt med företrädare för Stasi, men nekade till att ha utfört några uppdrag för dem.

Efter flera ansökningar och överklaganden fick professor Birgitta Almgren vid Södertörns högskola rätt till vissa dokument i Säpos arkiv i forsknings syfte av Regeringsrätten i en dom från 2010, dock med en lång rad anmärkningsvärda förbehåll. Denna forskning mynnade så småningom ut i boken "Inte bara spioner" som utkom under hösten 2011. I boken framgår det att Säpos utredningar av dessa "Stasimedarbetare" varit minst sagt bristfälliga och undermåliga enligt Birgitta Almgren.

Fel! Okänt namn på

Tack vare Birgitta Almgrens bok har ett fall fått sin "lösning" men det är inte genom Säpos förtjänst. Utan detta har skett genom ett digert arbete av journalister men även av tjänstemän från Luleå stift. Fallet gäller prästen Alexander Radler som verkat som Stasimedarbetare i Sverige under minst 20 år. Han har nyligen erkänt att han varit spion för Stasi vilket i sig är viktigt men det allra viktigaste är ändå vad Alexander Radler har lämnat ut för uppgifter till Östtyskland rörande verksamheten inom svenska kyrkan eller om enskilda personer o.s.v. För att bringa klarhet i detta måste regeringen uppmana den svenska säkerhetspolisen att utreda Alexander Radlers gärningar som Stasimedarbetare.

Enligt uppgifter som framkommit genom fallet med Alexander Radler har den tyska myndigheten lyckats återskapa tusentals dokument. Förmodligen från de ca 15 000 säckar med strimlat material som nu med hjälp av datorprogram återskapas. Detta ger nu svenska säkerhetstjänsten en möjlighet att återgranska de fall som är kända av den svenska säkerhetspolisen. Regeringen bör därmed uppmana Säpo att återuppta de tidigare Stasiutredningarna.

Under våren 2012 visades en utställning i Stockholm rörande Stasi med namnet "En fiende är den som tänker annorlunda". Bakom utställningen stod den tyska ambassaden och den tyska myndigheten BStU. I utställningsmaterialet framkommer anmärkningsvärda detaljer om antalet svenskar som arbetade för den tyska säkerhetstjänsten Stasi. Uppgifter som inte stämmer överens med de uppgifter som finns i regeringens skrivelse och uppgifter från den svenska säkerhetstjänsten. Följande kunde läsas på en av utställningens monterar.

Sedan år 1960 har 170 Mfs-medarbetare varit involverade i svenskt arbete. 23 DDR-medborgare har varit aktiva i Sverige som informatörer till utlandsspionage, vid sidan av den ordinarie reseelitgruppen. De var aktiva inom diplomatiskt område och eller i trafik-, näringslivs- och kulturområden. 153 svenskar spionerade för DDR-statssäkerheten.

Den tyska myndigheten BStU som handhar Stasiarkiven uppger således att det var hela 153 svenskar som arbetade som spioner för Stasi. Med andra ord så skiljer det ca 100 personer mellan svenska Säpos uppgifter och de uppgifter som BStU uppgav under utställningen. Att den tyska myndigheten BStU skulle ange siffran till 153 svenska medborgare som verkade för Stasi utan att man har skriftliga belägg för detta är helt osannolikt. Jag anser att regeringen bör uppmana den svenska säkerhetspolisen att snarast begära ut material över dessa 153 personer från den tyska myndigheten BStU.

I regeringens skrivelse 2011/12:67 Uppgifter hos Säkerhetspolisen om misstänkt samröre med Stasi framkommer även en mycket anmärkningsvärd detalj: "Sverige har år 2000 genom Svenska ambassaden i Berlin lämnat sitt samtycke till att uppgifter i Rozenholz-kartoteket som rör svenskar får lämnas från USA till Tyskland. Huruvida så skett är emellertid oklart."

Att någon uppföljning inte förekommit angående om detta samtycke har utnyttat i något överlämnande är minst sagt anmärkningsvärt och tyder på ett stort ointresse från svenska regeringen och den svenska säkerhetspolisen. Jag anser att det är hög tid för regeringen att kontrollera med den tyska myn-

Fel! Okänt namn på

digheten BStU om någon information angående svenska medborgare överlämnats från USA till Tyskland rörande Rosenholz-kartoteket sedan år 2000.

I regeringens skrivelse 2011/12:67 Uppgifter hos Säkerhetspolisen om misstänkt samröre med Stasi så gör även regeringen följande bedömning: ”Sverige har år 2000 lämnat medgivande till att uppgifter rörande svenskar i det s.k. Rosenholz-kartoteket överlämnas från USA till Tyskland. Om uppgifterna inte har lämnats över är det en fråga för Tyskland att avgöra om det bör vidtas några åtgärder med anledning av detta.”

Ett mycket förvånande och passivt agerande av den svenska regeringen. Jag anser att det är en självklarhet att den svenska regeringen agerar för att uppgifter från det så kallade Rosenholz-kartoteket rörande svenska medborgare överlämnas från USA till Tyskland. Det är i huvudsak svenska regeringens uppgift, inte den tyska regeringens.

Europaparlamentet har i en resolution (RC-B6-0165/2009) som antogs den 2 april 2009 beklagat att några medlemsstater fortfarande efter kommunistländernas kollaps sekretessbelägger dokument som berör Stasis verksamhet. Europaparlamentet uppmanar i resolutionen dessa stater, däribland Sverige, att öppna arkiven för forskning. Vårt nordiska grannland Danmark har öppnat arkiven för forskare, så har även Tyskland gjort. Varför kan då inte Sverige göra samma sak? Att inte följa Tysklands och Danmarks exempel ger endast upphov till spekulationer om orsakerna och ger därtill också Sverige dåligt rykte internationellt.

Eftersom kunskaper om Sveriges förbindelser med Östtyskland (DDR) är av största vikt och av mycket stort allmänintresse, inte minst för svenskt agerande gentemot diktaturer idag, är det beklagligt om seriös vetenskaplig forskning som kan belysa dessa relationer stoppas.

En fortsatt sekretess för de så kallade Stasidokumenterna kan tyvärr innebära att förtroendet för svensk säkerhetspolis och dess uppdragsgivare rubbas. Var och en frågar sig säkert varför sekretessen bibehålls. Är det svensk säkerhetspolis bristande förmåga att avslöja de svenska ”Stasimedarbetarna” eller är det idag fortfarande levande och verksamma personer eller andra närstående personer som ska skyddas, som gör att sekretessen kvarstår?

Flera länder har gjort dessa dokument tillgängliga för forskning utan förbehåll. Därför anser jag att denna sekretess bör tas bort och att de svenska dokumenterna ska göras tillgängliga för forskning utan några särskilda förbehåll.

Stockholm den 2 oktober 2012

Thoralf Alfsson (SD)

Jonas Åkerlund (SD)